

BESTUURSAKKOORD GROENE HART – PROVINCIE ZUID HOLLAND

1. Inleiding

De Provincie Zuid-Holland en de gemeenten¹ in het Groene Hart voelen zich verantwoordelijk voor de toekomst van het Groene Hart. Wij hebben de ambitie om de kansen van het Groene Hart te verzilveren en opgaven aan te pakken. Dit bestuursakkoord is belangrijk voor de toekomst van het Groene Hart. De partijen onderschrijven het belang van het Groene Hart binnen de Randstad op de gebieden van productielandschap, ondernemerschap, woongebied en landschap.

Om deze rol in de toekomst te kunnen vervullen zijn gezamenlijk Groene Hart-brede opgaven geformuleerd. Deze zijn breder dan de opgaven van afzonderlijke gemeenten en regio's en moeten op Groene Hart-schaal opgepakt worden. Met een gezamenlijke strategie brengen we projecten op gang. Hiervoor zijn prioriteiten gesteld in een inhoudelijke agenda. Met een 'lichte' netwerkstructuur voeren we de doelstellingen uit. Partijen committeren zich met dit bestuursakkoord om middelen in te zetten om projecten op gang te brengen met een uitnodiging aan bedrijven, maatschappelijke organisatie en andere overheden om ook mee te doen aan de ontwikkeling van het Groene Hart!

2. Het Groene Hart als kans

Het Groene Hart geeft als groen centrum kleur aan het stedelijke netwerk van de Randstad. De regio is verbonden met de metropolen Amsterdam, Rotterdam-Den Haag en Utrecht. Door verbinding te leggen met de stedelijke omgeving en nieuwe uitdagingen samen op te pakken wordt de agglomeratiekracht versterkt en ontstaat een peri-urbaan gebied dat concurrerend is in de wereld.

Het Groene Hart biedt een *productielandschap* in de buurt van de grootste afzetmarkt van Nederland. Vanouds als leverancier van energie (turf) en melkproducten. Door de veenbodem is het gebied een wereldleverancier van sierteeltproducten. En in de toekomst biedt het landschap mogelijkheden voor nieuwe vormen van energie, lokale en regionale productie.

Het Groene Hart maakt *ondernemerschap* mogelijk langs water en wegen. In een tijd waarin innovatie en duurzaamheid steeds belangrijkere waarden worden voor ondernemers komt de circulaire economie en duurzame logistiek tot zijn recht in het Groene Hart.

Het Groene Hart heeft een *woongebied* waarin werknemers binnen een half uur op hun werk in de vier grote steden zijn en weer thuis kunnen komen. De unieke kwaliteit van wonen in een prachtig landschap, met een aantal (historische) stedelijke kernen en op korte afstand van werkgebieden is een kracht voor het internationale vestigingsklimaat van de Randstad.

Het Groene Hart is een *nationaal landschap* met een unieke combinatie van cultuurhistorie en natuur. Het landschap is belangrijk voor ecologie en biodiversiteit en biedt een welkome aanvulling op het leven van de stedelingen. Een schoon en ecologisch hoogwaardig landschap biedt een extra kwalitatieve productieomgeving. Op fiets- en vaarafstand van de hoogstedelijke gebieden is er een

¹ De gemeenten Alphen aan den Rijn- Regio Midden-Holland – Woerden werken samen aan versterking van het Groene Hart. Andere gemeenten worden hierbij uitgenodigd om hierbij betrokken te worden.

grote diversiteit aan recreatie te beleven. Het landschap is een sterke vestigingsfactor voor wonen en ondernemen.

In de ligging in de stedelijke regio's ligt de kracht. Het Groene Hart biedt ruimte voor groene economische productie, wonen en recreatie aan miljoenen stedelingen. Het Groene Hart op haar beurt maakt gebruik van de stedelijke voorzieningen van de vier grote steden en de kleinere steden rondom het Groene Hart. Deze complementariteit over en weer kan de economische kracht van de regio versterken.

3. Omgeving

De regio zoekt de verbinding met de omgeving met oog op de toekomst. In de omgeving zijn ontwikkelingen die relevant zijn en tot aansluiting over en weer nopen:

- De Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, de Provincie Zuid-Holland, Drechtsteden, HollandRijnland en de Economische Programmaraad Zuidvleugel hebben een Regionaal Investeringsprogramma opgesteld voor bereikbaarheid en economisch vestigingsklimaat. Verschillende gemeenten uit het Groene Hart zijn betrokken in de Zuidvleugel en Metropool. Dit investeringsprogramma voor transitie is mede een uitwerking van de adviezen van op het OESO-rapport Metropolitan Review Rotterdam The Hague.
- De Metropoolregio Amsterdam heeft een Agenda 2016-2020 ontwikkeld met daarin ambities op het gebied van wonen, economie, innovatie, leefkwaliteit, bereikbaarheid, duurzaamheid en klimaat. De forse woningbouwopgave en investeringen hebben relaties met het Groene Hart.
- De regio Utrecht (U10) profileert zich steeds meer als groene, gezonde, slimme regio en geeft dit vorm door samen te werken op de thema's Economie, Sociaal domein, Wonen, Ruimte, Energietransitie en duurzaamheid en Mobiliteit. De provincie Utrecht heeft de Economic Board Utrecht opgericht. Een aantal actielijnen hiervan, met name 'Groen', 'Gezond', 'Innovatief' en 'Duurzaam' sluit naadloos aan bij onze (economische) ambities voor het Groene Hart. Met de provincie Utrecht wordt het gesprek aangegaan over samenwerkingsafspraken met de gemeentelijke partijen. Contacten met de provincie en de gebiedscommissie Utrecht- West zijn gelegd.
- Binnen het Groene Hart zijn verschillende regio's waar bestuurlijk wordt samengewerkt: Midden Holland, HollandRijnland/Rijn- en Veenstreek en Utrecht-West. De regio Midden-Holland heeft met het vaststellen van de strategische agenda Midden-Holland de koers bepaald voor de komende periode. Speerpunten zijn: zorg voor kwetsbare inwoners, stimuleren van innovatie en duurzaamheid voor ondernemers, een aantrekkelijke en bereikbare woon- en werkomgeving en het stimuleren van recreatie. Strategische agenda's van deze samenwerkingsverbanden worden, voor zover ze Groene Hart-brede impact hebben, versterkt met de Groene Hart-samenwerking².
- De Stuurgroep Groene Hart voelt zich verantwoordelijk voor de toekomst van het Groene Hart als geheel. Zij volgt de ontwikkelingen en ondersteunt die waar nodig. Agenderen, verbinden en aanjagen zijn daarbij de kernbegrippen. Samenwerking is de sleutel. Daar past een Stuurgroep bij waarin de verantwoordelijke overheden (waterschappen, provincies en gemeenten) vertegenwoordigd zijn én op persoonlijke uitnodiging ook ruimte is voor maatschappelijke vertegenwoordigers. De Stuurgroep kent daarmee een bredere samenstelling dan de partijen in dit bestuursakkoord. Kort gezegd is dit bestuursakkoord gericht op het op gang brengen van

² Ook zijn er in het Groene Hart regio's die verder van dit convenant afstaan, te weten Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en de grotere regio rondom polder Mijdrecht en de Loosdrechtse Plassen. Deze regio's kennen eigen samenwerkingsverbanden.

projecten en het Perspectief Groene Hart moet een bouwsteen worden voor omgevingsvisies. Daarmee is het Perspectief gericht op het beleidsniveau en het bestuursakkoord meer gericht op projectniveau.

- Gemeenten in Gouwe Wiericke en de gemeente Krimpenerwaard hebben met de provincie en andere partijen in de Veenweidenconvenant en afspraken gemaakt over de uitvoering van de veenweidenprogramma's. De opgaven voor natuur, landbouw, water en landschap zijn hierin vastgelegd.

4. Urgente opgaven

Op ons gebied en de omgeving komen maatschappelijke opgaven af die we samen oppakken. Een deel van de opgaven zien we aankomen zoals bodemdaling en energietransitie zodat we kunnen anticiperen. Een ander deel van de opgaven is nog onzeker zoals de veranderingen in technologie en de gevolgen hiervan voor onze arbeidsmarkt. Belangrijk hierin is dat de regio goed aangesloten is op de omgeving en flexibel inspeelt op de toekomst. Belangrijke opgaven waarvoor wij staan:

- In de metropoolregio Rotterdam-Den Haag is door het OESO onderzoek gedaan naar de economische potentie. De grote economische potentie van de Zuidelijke Randstad wordt in de praktijk nog onvoldoende benut volgens de OESO. De OESO doet aanbevelingen, zowel op inhoud als voor wat betreft de samenwerking met partners, om de economische structuur in deze regio te versterken door de ruimtelijk-economische versnippering te verminderen.
- Het woningtekort in Zuid-Holland stijgt van 34.000 (2014) naar 70.000 woningen (2018). Dit tekort ontstaat door bevolkingsgroei, trek naar steden en verdunning van huishoudens.
- Bodemdaling is een nationaal probleem dat vraagt om een gezamenlijke aanpak vanuit alle bestuurslagen, bewoners, bedrijven en kennisinstituten. In het Groene Hart³ is bodemdaling goed zichtbaar in het landschap en in de steden en dorpen. Bodemdaling biedt ook kansen op het gebied van waterrecreatie en kennis van waterbeheersing (kwaliteit, kwantiteit, beheer, kennis en expertise)
- Energietransitie naar fossielarme energievoorziening is ook binnen het Groene Hart een grote opgave. Door ligging en landschap heeft de energietransitie een ander karakter dan de stedelijke omgeving.

5. Gezamenlijke strategie

De gemeenten in het Groene Hart werken samen aan het opstarten van 'de motoren' van het Groene Hart. Hiermee wordt de eigen positie van het Groene Hart en de verbinding met de Randstad versterkt. In juni 2014 is door de lokale overheden deze ambitie vastgelegd in een bestuursakkoord. Hiervoor zijn bestuurlijke tafels rond de thema's Groene Hart Werkt!, Infra & Bodem en Vrijetijd, Water en Groen opgericht.

Op uitnodiging van de Provincie Zuid-Holland heeft de regio onderwerpen voor een samenwerkingsagenda aangedragen. Met een gezamenlijke strategie willen we richting geven aan de bestuurlijke samenwerking, de voortgang van acties bespoedigen én aansluiten op de ontwikkeling en uitvoering van het investeringsprogramma in de Zuidelijke Randstad. Hierbij hebben de provincie en regio zes strategische doelen.

³ Onderzoek Planbureau voor de Leefomgeving (2015) 'Het Groene Hart in beeld'.

1. Bereikbaarheid

Doelstelling: De infrastructuur van Groene Hart gemeenten wordt ontwikkeld in samenhang met bovenliggende netwerken en economische kerngebieden buiten de regio.

Resultaten: de afgelopen jaren zijn investeringen gestart (A12, N207) die de bereikbaarheid verbeteren. Het fietsplan van PZH wacht op uitvoering, met een snelfietsroute tussen Gouda en Rotterdam; op de trajecten Schoonhoven – Gouda en Alphen – Schiphol worden frequente busverbindingen gerealiseerd (R-Net kwaliteit).

Er zijn nog een aantal (moeilijk oplosbare) knelpunten voor auto, spoor en fiets. De ontsluiting van de Greenport Boskoop wordt als eerste aangepakt, evenals een verkenning naar partiële verdubbeling spoorbaan Utrecht-Leiden. Voor stimulering van fietsgebruik onderzoeken we snelfietsroutes. De A12-A20 corridor wordt verder ontwikkeld als duurzame logistieke corridor.

Samenwerking: er wordt samengewerkt door (ambtelijke) capaciteit in te zetten voor onderzoek naar oplossingen, samen de projecten te agenderen voor de MIRT-agenda, het regionaal investeringsprogramma en gezamenlijk bereid te zijn hierin te investeren en fondsen op te zetten. Ook wordt gezamenlijk ingezet op uitwerking van de regionale verkeer- en vervoersplannen (Midden-Holland, Holland Rijnland, Utrecht-West).

2. Bodemdaling

Doelstelling: Nederland is koploper innovatie en kennis op het gebied van bodemdaling en waterbeheer, hieraan levert het Groene Hart een bijdrage.

Resultaten: Bij de landelijke politiek wordt kennisbehoefte op het gebied van bodemdaling geagendeerd op basis van een lobby-agenda. Het Groene Hart agendeert en onderzoekt dit probleem. In drie leeromgevingen in het Groene Hart wordt de problematiek vanuit de stad, kleine kernen en het landelijke gebied onderzocht in een Kennisprogramma. De ministeries van I&M, EZ en BZK worden actief uitgenodigd om deel te nemen aan dit programma. Door bodemdaling ontstaan nieuwe kansen (bijvoorbeeld cranberryteelt in de Krimpenerwaard) die we adaptief moeten oppakken. Ook wordt aan het duurzaam omgaan met bodemdaling en waterbeheer betekenis gegeven door deze te integreren in de andere strategische doelen van bereikbaarheid, wonen en vrijetijd zoals waterrecreatie. V.w.b. betreft dit laatste gaat het erom waterrecreatie een economische impuls te geven.

Samenwerking: alle gemeenten in onze regio zijn deelnemer in het Platform Slappe Bodem. Dit Platform werkt samen met de Provincie Zuid-Holland aan een nationaal Kennisprogramma Veenbodemdaling. De provincie Zuid-Holland doet mee aan de lobby richting landelijke politiek. Samen wordt kennis gedeeld en uitgewerkt door middel van verschillende activiteiten.

3. Groene Hart Werkt!

Doelstelling: De stip op de horizon is een circulaire economie en een duurzame arbeidsmarkt. Door samenwerking en het creëren van innovatieruimte wordt het Groene Hart (weer) dé proeftuin van de Randstad.

Resultaten: innovaties in de groene, circulaire economie van het Groene Hart worden ondersteund via (Triple Helix) projecten, experimenteerruimte en proeftuinen.

Samenwerking: opgaven en projecten in onderlinge samenhang worden op een programmatische manier vormgegeven en ingevuld. Dit gebeurt in Triple Helix verband waarbij overheden, bedrijven en onderwijsinstellingen samen optrekken. De rol van de overheid is hierbij faciliterend en uitnodigend. Onderwijsinstellingen en bedrijven hebben niks met gemeentelijke grenzen als het gaat over de flexibilisering van regelgeving, benodigde experimenteerruimte en/of verbetering van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Innovaties in de landbouw worden ondersteund. Het Groene Hart wordt als Cheese Valley ontwikkeld met een kaasacademie en cheese experience.

4. Vrijetijd, water en groen

Doelstelling: Het Groene Hart komt in de top-10 van bekendste recreatiegebieden van Nederland. Hiervoor wordt de verbinding tussen het landschap en water in het Groene Hart met de stedelijke omgeving versterkt en wordt het Groene Hart als recreatieregio in de nabijheid van de grote steden in de markt gezet.

Resultaten: (1) investeringen in de verbinding van het vaarnetwerk met de stedelijke omgeving, (2) fysieke verwijzingen en routes vanuit stedelijke centra en (3) de branding van het Groene Hart door het Investeringsprogramma Groene Hart en merklijnen, daarbij aangehaakt aan de verhaallijnen HollandCity van NBTC

Samenwerking: er wordt samengewerkt door (ambtelijke) capaciteit in te zetten voor onderzoek naar projecten. Met de stedelijke omgeving worden afspraken gemaakt over samenwerking en met bedrijfsleven voor samenwerking en samen investeren.

5. Wonen

Doelstelling: de steden en dorpen in het Groene Hart zorgen voor voldoende woningen ten behoeve van eigen lokale en regionale behoefte én levert een bijdrage aan de woningbouwopgave in Randstad

Resultaten: De woonfunctie van het Groene Hart levert een bijdrage aan het economische vestigingsklimaat in de Randstad. Uit recent woningbehoefte-onderzoek van de Provincie Zuid-Holland blijkt dat het woningtekort in Zuid-Holland stijgt tot 82.000 woningen in 2030. Het Groene Hart vult de lokale en regionale vraag in en draagt op eigen kwalitatieve wijze hieraan bij en wordt bij de ontwikkelingen betrokken. Belangrijk is hierbij de transformatieopgave van bestaand vastgoed naar duurzame woningen.

Samenwerking: rondom het 'Perspectief Groene Hart' wordt het gesprek aangegaan in de regio hoe het Groene Hart een kwalitatieve bijdrage kan leveren aan lokale en regionale woningbehoefte en de extra woningbouwopgave.

6. Energie

Doelstelling: Versnelling naar een fossielarme energievoorziening.

Resultaten: het Groene Hart is energie- en klimaatneutraal in 2050. Gemeenten treden op als motor en aanjager van scenario's in de regionale energiestrategie.

Samenwerking: op het gebied van circulaire economie en klimaatadaptatie wordt samengewerkt op de bestuurlijke tafels Groene Hart Werkt! en Bodemdaling. In de verschillende regio's wordt gewerkt aan energietransitie. Wanneer hieruit Groene Hart-brede (ruimtelijke) opgaven, kansen of innovaties voortkomen worden deze in de Groene Hart-samenwerking opgepakt.

6. Bestuurlijk netwerk

Bestuurlijke tafels als trekker van het bestuursakkoord

Om de bovenstaande doelstellingen te bereiken wordt op bestuurlijke tafels rondom de thema's Groene Hart Werkt!, Infra & Bodem en Vrijetijd, Water en Groen samengewerkt. Een bestuurlijk en een ambtelijk trekker zoeken de samenwerking en trekken ontwikkelingen op gang. Dit is een lichte en inhoud-gedreven netwerkstructuur waar gewerkt wordt aan voortgang in projecten die een bijdrage leveren aan Groene Hart-brede doelen.

Het betreft een nieuwe vorm van samenwerking⁴ waarin iedereen die een bijdrage wil en kan leveren en meewerkt aan projecten zonder dat een institutioneel bouwwerk wordt opgezet. Bij de bestuurlijke tafels worden de verschillende overheden, het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen betrokken. Provincie Zuid-Holland kan de partner zijn om andere bestuurlijke entiteiten (aanliggende provincies, waterschappen) te betrekken.

Samen met anderen

De partijen onder dit bestuursakkoord nodigen anderen uit om samen te werken waarbij de deze samenwerking zich richt op de strategische positie van het Groene Hart binnen de Randstad. Hierbij wordt gestuurd op verbinding tussen de verschillende bestuurlijke tafels. Daarnaast zijn verschillende ontwikkelingen die het Groene Hart versterken:

- *Perspectief Groene Hart:* In opmaat naar de omgevingswet start de Stuurgroep Groene Hart een participatief proces om invulling te geven aan het Perspectief Groene Hart. Met de proces wordt toegewerkt naar een gemeenschappelijke toekomstvisie, gedragen door alle overheden. De regio Groene Hart trekt samen op met de Provincie Zuid-Holland om voor dit deel van het Groene Hart input te geven aan dit Perspectief. Het streven is dat de uitwerking van het Perspectief een bouwsteen is voor de omgevingsvisie van de gemeenten, regio en provincie. Het onderwerp wonen wordt hierbij betrokken.
- *Regio's en regionale visies:* In Midden-Holland, de Rijnstreek/Holland Rijnland en Utrecht West zijn regionale samenwerkingsverbanden. Het Groene Hart is hierop aanvullend en gericht op de strategische positie van het Groene Hart in de Randstad. De regionale visies die hier zijn ontwikkeld dragen bij aan de inhoud van de projecten. Het bestuursakkoord heeft de focus op een hoger schaalniveau.
- *Platform Slappe bodem:* Het platform slappe bodem deelt kennis over bodemdaling en bundelt in Nederland krachten voor belangenbehartiging rondom het thema bodemdaling.

⁴ Zie ook het rapport van de studiegroep openbaar bestuur: 'Maak verschil'.

- *Uitvoeringsorganisatie*: de verschillende betrokken convenantspartijen zetten hun eigen organisatie en financiële middelen in om projecten te realiseren. Er wordt geen aparte uitvoeringsorganisatie opgezet.

Periode

Tot 2020 wordt het bestuursakkoord uitgewerkt. Halverwege deze periode wordt de voortgang geëvalueerd. De verschillende partijen stellen menskracht beschikbaar om de acties in gang te zetten en zoeken samen naar investeringsmiddelen.

BIJLAGE SAMENWERKINGSAGENDA

Aan de slag!

Bij de start van deze convenantsperiode zijn een aantal projecten gekozen om aan te gaan werken. Deze projecten leveren een bijdrage aan Groene Hart-brede doelstellingen en overstijgen de gemeentelijke scope. Gedurende de convenantsperiode kunnen projecten worden toegevoegd. Samen zoeken we naar de middelen om de projecten te realiseren.

Om een snelle start te kunnen maken met de doelstellingen uit het convenant wordt onderzocht hoe provinciale middelen hiervoor kunnen worden ingezet. De eerste mogelijkheden die gezamenlijk worden onderzocht zijn:

1. Inzet provinciale netwerkregeling om samenwerking in Triple Helix Groene Hart te versterken.
2. Inzet middelen amendement 'regionale economie' voor realisatie van een aantal projecten die snel uitgevoerd kunnen worden:
 - a. Kaasacademie.
 - b. Centrum voor innovatief vakmanschap: Smart Technology.
 - c. Museum voor Romeinse schepen (aanvulling Archeon/Limes).
 - d. Zwammerdam energieneutraal.
 - e. Top Surf.
 - f. Nettorenergy.
3. Inzet provinciale middelen aansluiting onderwijs- arbeidsmarkt voor Kaasacademie & Smarttechnology.

Provincie en regio overleggen nader welke projecten geschikt zijn voor financiering en op welke wijze andere partners bijdragen.

1. Bereikbaarheid

Snelfietsroutes		
Wij verkennen de positieve maatschappelijk baten van een bovenregionaal netwerk van snelfietsroutes om daarmee woon-werk afstanden aantrekkelijker te maken voor fietsende forenzen.		
Wat	Waar/Hoe	Wanneer
Onderzoek naar mogelijkheden om een snelfietsnetwerk aan te leggen tussen Groene Hart steden en aangrenzende agglomeraties: - Alphen a/d Rijn – Leiden - Gouda – Rotterdam - Woerden – Utrecht	Waar mogelijk sluiten we aan bij bestaande fiets actieplannen van de Provincie Utrecht en Zuid Holland.	2016-2020

Autoverkeer
Wij streven ernaar om de economisch gewenste bereikbaarheidskwaliteit en ontwikkelingen in met name verstedelijkte gebieden te ondersteunen, met oog voor leefbaarheid, groen en verkeersveiligheid. Deze ambities komen overeen met die in het Regionaal Verkeers- en Vervoersplan dat in het laatste kwartaal ter besluitvorming zal worden aangeboden aan de deelnemende

gemeenten in de AGW samenwerking.		
Wat	Waar/Hoe	Wanneer
Gezamenlijke lobby voor onderstaande projecten: 1. Verbeteren ontsluiting economisch kerngebied Greenport Boskoop richting N11 en A12 (N207) 2. Bodegravenboog: realisatie van directe verbindingen tussen de N11 en A12 in westelijke richting wordt gezien in relatie met het functioneren van de recent aangelegde parallelstructuur aan de A12, en de te realiseren ontsluiting van de Greenport Boskoop. 3. Verbreden A20: Nieuwerkerk aan den IJssel tot Gouwe aquaduct 4. N210 Algeracorridor: ontsluiting Krimpenwaard richting Rotterdamse regio verbeteren 5. <u>Duurzame logistiek A12-A20</u> 6. <u>N11-corridor: ongelijkvloerse kruisingen</u> 7. <u>Knelpunt Leimuiderbrug: flessenhals Groene hart richting Amsterdam.</u> 8. <u>Landbouwverkeer: samenwerking in aanpak van problematiek van zwaarder landbouwverkeer, bereikbaarheid land- en tuinbouwgebieden en minder beschikbare provinciale wegen</u>	Deze lobbyagenda bevat projecten waarvoor andere partijen aan zet zijn om deze te realiseren. Middels een actieve lobby gaan wij het project agenderen bij de betreffende partij, om daar het nut en de noodzaak onder de aandacht te krijgen, maar ook om financiering rond te krijgen.	2016-2020 2016-2020 2016-2020 2016-2020

Openbaar vervoer		
Wij streven ernaar dat het OV een belangrijk alternatief is voor het autogebruik op de langere verplaatsingen -met name richting de omliggende grote steden. Dat vraagt om verbindende netwerken tussen de grote(re) kernen. Voor- en natransport blijft echter een achilleshiel. Een goede overstap van auto en fiets op het OV, verbetert immers de kwaliteit van OV- en ketenritten.		
Wat	Waar/Hoe	Wanneer
1. Onderzoek partiële verdubbeling spoorbaan Utrecht-Leiden 2. Integrale benadering opgaven rond gebiedsontwikkeling Westergouwe, inclusief station Gouweknoop + P+R 3. Randon haltes van de verbindende lijnen wordt gestreefd naar voldoende faciliteiten voor het parkeren en stallen van auto's en fietsen. 4. <u>Verbetering OV-verbinding Groene Hart-Amsterdamse agglomeratie.</u>	Middels een actieve lobby gaan wij deze project agenderen bij relevante partijen, om daar het nut en de noodzaak onder de aandacht te krijgen, maar ook om financiering rond te krijgen.	2016-2020 2016-2020 2016-2020 2017-2020

2. Bodemdaling

Bodemdaling		
Naast een probleem dat vraagt om goede oplossingen zien we bodemdaling ook als een kans om Nederland als uniek kennisland te positioneren. We doen onderzoek naar de mogelijkheid om samen met Deltares een extensometer annex informatie- / bezoekerscentrum in onze regio te vestigen. Hier kan aan de ene kant onontbeerlijke kennis over bodemdaling worden vergaard, aan de andere kant kunnen we hiermee werken aan bewustwording onder bewoners, bezoekers en ondernemers.		
Wat	Waar/hoe	Wanneer
Kennisprogramma Veenbodemdaling	Leeromgevingen, kennisdelen, <u>kosten inrichting openbare ruimte</u> , innovatie	2016-2020
Samenwerking met andere overheden voor het organiseren van een internationale bijeenkomst	Provincie en Deltares pakken dit initiatief op	2017
Lobby-agenda	Verbinding zoeken met landelijke politiek en rijksoverheid voor landelijk kennisprogramma	2016-2017
Onderzoek meetstation en bezoekerscentrum	Potentiële locatie zoeken, kosten in kaart brengen, stakeholders in beeld	2016

3. Groene Hart werkt!

Programma Groene Hart Werkt!		
Groene Hart Werkt! (GHW) heeft als doel de economie in het Groene Hart te versterken op een groene, duurzame en innovatieve manier. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het verder brengen van de circulaire economie in Nederland. Deze nieuwe economie past in haar karakter en menselijke maat bij wat het Groene Hart te bieden heeft en wil zijn. Bedrijven, organisaties, onderwijsinstellingen en overheden zoeken elkaar op en verbreden lokale initiatieven naar de regio en maken deze daarmee sterker. Hierbij past een concept van samenwerking op inhoud met wisselende coalities. Samen werken aan regionale projecten met lokale wortels zorgt voor betrokkenheid en eigenaarschap bij alle partijen. De Groene Hart economie is aanvullend op die van de grote steden er omheen. Ze heeft een specifiek karakter, zoals de prominente aanwezigheid van het MKB in kansrijke sectoren zoals agribusiness, food, maakindustrie, IT, logistiek, zorg en leisure. Innovatie en verduurzaming in deze sectoren, met name in de land- en tuinbouw en de logistiek, zijn noodzakelijke randvoorwaarden voor een gezond en levend Groene Hart. Hierbij hoort een duidelijke en zichtbare koppeling met het nationale Topsectorenbeleid en de economische agenda's van de verschillende vleugels in de randstad.		
Wat	Waar/Hoe	Wanneer

1. Versterken Triple Helix samenwerking (groen, biobased, circulair)	1. Netwerkregeling als cofinanciering triple helix (voorlopige projecten: CIV Smart Technology/ Kaasacademie/ Groene Hart Academie)	1. eind 2016
2. Ondersteuning MKB	2. Regelingen, investeringen, netwerkversterking	2. 2016-2020
3. Vermindering regelgeving, pilots (innovatie in biobased, circulair, agribusiness)mogelijk maken	3. Green Deals (Topsurf Bleulinked/Nettenenergy), lobby	3. 2016-2020
4. Uitrollen Infradeal in Groene Hart	4. Toepassen en monitoren SROI bij infrastructuurprojecten.	4. 2016-2020

4. Vrijetijd, water en groen

Waterrecreatie-netwerk		
Het Groene Hart heeft een enorme potentie voor waterrecreatie. De hoeveelheid vaarwegen, het landschap en de strategische ligging levert kansen op voor recreatie. Het bestaande netwerk kan beter benut worden door optimalisatie van brug- en slustijden en passantenplekken <u>en moet worden beschermd door samenwerking van gemeenten, waterschappen en provincie</u>. Verder kan door lokale ingrepen (aquapunctuur) het netwerk aangesloten worden op andere regio's. De versterking van het waterrecreatie-netwerk levert niet alleen een versterking van de recreatieve economie op maar zorgt er ook voor dat de beroepsvaart meer ruimte krijgt op de grote vaarwegen zoals de Gouwe, de Oude Rijn en de Vliet. Vanuit het globaal investeringsprogramma Rijn-Veenstreek/ Midden-Holland zijn hieronder de projecten opgenomen die op Groene Hart-schaal het waterrecreatienetwerk versterken. Dit netwerk staat niet op zichzelf maar sluit aan op het netwerk van de MRDH, MRA en Zuidvleugel. Hiermee ontstaat een bevaarbaar netwerk dat groter is dan het Friese merengebied. <u>Het programma waterrecreatie en erfgoed Hollandsche IJssel kan hier een bijdrage aan leveren.</u>		
Wat	Waar/Hoe	Wanneer
1. Rijn- Rotte-Vliet: verkenning doen	Grens van regio Rijn- en Veenstreek en MRDH. Verkennend onderzoek. Uitvoering nieuwe watergangen, sluizen overtoeren, bruggen.	Verkenning 2016-2017
2. Rondje Rijn-IJssel	Noordelijke verbinding Reeuwijkse Plassen- Oude Rijn. Sluis en	Haalbaarheidsonderzoek

3. Drechtdoorsteek	duiker Bodegraven-Reeuwijk, nieuwe watergangen. Verkennd onderzoek. Op grens van Noord- en Zuid Holland. Uitvoering nieuwe watergangen, sluizen overtoeren, bruggen.	Bestuurlijk overleg
4. Verbeteren doorvaarbaarheid Langerse Plassen	Sluis/Overtoom Langerse Plassen/Aarkanaal/Leidse vaart	p.m.
5. Doorvaarbaarheid sluis Gouda	Herstel sluis en brug, grachten Gouda bevaarbaar maken.	p.m.
6. Doorvaarbaarheid sluis Harmelen	Leidse Rijn beter bevaarbaar maken.	
7. Sluis Braassemerland	Versterking stad-landverbinding	

Portal Groene Hart

Het Groene Hart heeft een enorme recreatieve potentie. Recreanten en toeristen weten deze informatie echter niet te vinden. Ook voor overheden, maatschappelijke organisaties en ondernemers ontbreekt een helder overzicht van wat er speelt in het Groene Hart. Mede daardoor ontbreekt er samenhang en saamhorigheid. Dit kan worden bevorderd door alle informatie samen te brengen in een portal. Marketing van het Groene Hart wordt na de fase van initiatief steeds meer een verantwoordelijkheid van bedrijfsleven, de overheid blijft hier een ondersteunende rol in spelen en blijvend financieel investeren.

Wat	Waar/Hoe	Wanneer
Digitaal portal voor zowel recreatief/toeristische informatie als beleidsinformatie		Vorbereiding in 2017. Vanaf 2018 in werking.

Fysieke poorten Groene Hart

Het Groene Hart heeft een enorme recreatieve potentie ook voor eigen inwoners en de bewoners van omliggende (grote) steden. Door de fysieke ontsluiting, voorzieningen en informatie in de steden, aan de randen van het Groene Hart te verbeteren, worden stedelingen gestimuleerd er op uit te trekken. Samen met de natuurbeherende organisaties (natuurmonumenten en Zuid-Hollands Landschap) kan de bekendheid van natuurgebieden en historische steden worden versterkt. Dit bevordert op een positieve manier de leefomgeving en de gezondheid.

Wat	Waar/Hoe	Wanneer
Fysieke voorzieningen en informatie op	Stations, transferia,	Verkennd

transferia zoals stations van treinen en metro aan de rand van het GH. Uitbreiden aantal Toeristische Overstappenpunten met aandacht voor uitgebreidere routemarkering en <u>kwaliteit</u> beheer routestructuren en wandel/fietspaden. Inliggende poorten van het Groene Hart, conform de iconenaanpak van het Investeringsprogramma Groene Hart	grote parkeerplaatsen langs de snelweg. Informatiepanelen, verhuur van fiets/sloep, arrangementen. 1. Mogelijke locaties: Stations Leiden / transferium A4 Zoeterwoude, Gouda, Boskoop, Waddinxveen, Bodegraven, Woerden, metro Nesselanden, etc. 2. Recreatief informatiepunt Bentwoud, 3. Nieuwkoop, 4. Loetbos, Lekkerkerk, 5. Reeuwijkse Hout. (Landall Green) 6. <u>Ontwikkeling natuurthemadorp Nieuwkoop</u> 7. <u>Molens zien en beleven: fiets-, wandel-, en vaarroutes</u>	onderzoek in 2017. Uitvoering 2018-2025.
--	---	---

Investeringsprogramma Groene Hart (iconen)		
Er liggen veel kansen in het Groene Hart, maar er ontbreekt focus. Vanuit de behoefte aan focus is gewerkt aan een projectenlijst waarin een aantal iconen het voortouw nemen om het Groene Hart op de kaart te zetten. Het betreft projecten met een regionale impact, die in de marktwerking een belangrijke rol kunnen spelen. Ondernemers zijn bereid zelf een aanzienlijke bijdrage te leveren aan deze projecten. Deze aanpak sluit aan op de provinciale aanpak in andere gebieden, zoals de Waterdriehoek. Beide zijn een doorgaande en uitbreidende ontwikkeling.		
Wat	Waar/Hoe	Wanneer
1. Romeinse Limes beleefbaar maken	Restauratie replica Zwammerdam 6, multimediproject en Scheepvaartmuseum op terrein van Archeon.	Vanaf 2017
2. Verblijfsaccomodatie in Utrecht en Zuid Holland	Lodges op het water	2016 Verkenning planologische mogelijkheden.

3. Merk en marketing/Storytelling GH 4. Het Groene Hart van Avifauna 5. Bevaarbaar maken Boskoop 6. Kaasexperience in aansluiting op de verhaallijn Dutch Food & Cuisine	Ontwerpen en ontwikkelen voor het hele Groene Hart (<u>o.a. Tulpen Vertellen, Roelofarendsveen</u>) Voorterrein van Avifauna inrichten als Poort van het Groene Hart. Boskoop oost, Boskoop west en Gouwepolder, bruggen, sluizen, nieuwe watergangen <u>Groene Hart breed: samenwerking kaasmusea, bedrijfsleven en toerisme in diverse gemeenten.</u>	Uitvoering vanaf 2017 Vanaf 2017 2016 ev 2016 (overname sluizen door gemeente) Start in 2016, uitwerking in 2017
--	---	---